

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

a F. J. r. l., egyesületi titkár.

1909 év, márczius 15.

VI. FÜZET.

XLVIII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egylet azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évidij fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon : 37—22)

A lapnak tegkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio“ teendő.

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása. Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok“ közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokoni köztársaságban lévő vadászati ügyeket is.

Irói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K, ha az átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K, oly fordításért, mely átdolgozást igényel, 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félvekre s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban, kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvételni kívánja. Ugyanílyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlönyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K, 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különnyomatok előállítására 30 példánynál 3 K 60 fill., 50 példánynál 4 K-val, 100 példánynál 5 K-val többbe kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetnek meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest. V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDŐ. Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti és vadászati altsztek részére. Szerkesztik *Sugár Károly* és *Balogh Ernő* m. kir. erdőmesterek. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Ára 1 évre 4 K.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1909. ÉVI (28.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K, másoknak 3 K. Árát legcélszerűbb *45 f. postaköltséggel együtt előre beküldeni*, mert az utánvét aránytalanul drágítja a postaköltséget.

AZ ERDŐR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEK ÉS FELELETEKBEK. Irta: *Bedő Albert*. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: *bölcsészai Belházy Emil*. Ára tagoknak 6 K, nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: *Fekete Lajos* és *Mágócsi-Dietz Sándor*. I. kötet Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K, nem tagoknak 18 K.

A TÖLGY ÉS TENYÉSZTÉSE. Irta: *Fekete Lajos*. Ára tagoknak és könyvkereskedőknek 4 K, másoknak 6 K. Kapható a szerzőnél is *Selmeczbányán*.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLVIII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

6. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes ártért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-uteza 6. sz., II. em.

* A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék. *

(Telefon: 37-22.)

Az 1907. évi VIII. nemzetközi gazdasági kongresszus eredményei.

Ily czimen az Erdészeti Lapok múlt évi 24. füzetében ismertettük a kongresszus erdészeti (VIII.) osztályának tárgyalásait. Jelen sorainkban a többi osztályok tanácskozásain előfordult, az erdészetet érdeklő tárgyakról, valamint a kongresszussal kapcsolatos kirándulásokról kívánunk pótlólag még megemlékezni.

*

A II. „A” osztály első tárgya *a magasabb gazdasági szakoktatás czélszerű kifejlesztéséről* szólt, amelyről csupán *Thiel H.* dr. (Berlin) értekezett. Álláspontja az, hogy bárki, aki a mező- és erdőgazdaságban vezető állásba kíván jutni, nem nélkülözheti az alapos, tudományos kiképzést, szükséges azonban, hogy az a számos tudomány-ág, amelylyel a mező- és erdőgazdaság kapcsolatos, az illető tanintézeteken a különleges czélnak megfelelően adassék elő. Ezzel szemben alárendelt kérdésnek tartja, vajjon a felső gazdasági oktatás az egyetemeken vagy önálló főiskolákon történik-e. Fontos követelmény azonban, hogy e tanintézetek tanárai a kellő felszerelésben és a más főiskolákkal való

könnyű érintkezés lehetőségében módot nyerjenek szakmájuk beható művelésére és fejlesztésére.

Határozati javaslata a következő volt: A gazdasági felsőbb oktatás megkívánja, hogy valamennyi előkészítő és segéd tantárgy külön adassék elő és a kellő laboratóriumokkal és egyéb tanítási segédeszközökkel elláttassék. Ha ezek megfelelő mértékben rendelkezésre állanak és magán a tanintézetben, vagy a más főiskolákkal fennálló helyi kapcsolat által az általános kiképzés lehetősége megvan, akkor lényegtelen: vajjon az illető tanintézet önálló-e vagy más főiskola része.

Amint látjuk, az előadó csak nagy általánosságban foglalkozott tárgyával s különösen az erdőgazdaság igényeire volt kevés figyelemmel. Mégis viszonyaink között az a követelmény, hogy a gazdasági tanintézeteken minden segéd- és előkészítő tárgy is külön, az illető szakmának megfelelő alakításban adassék elő, jelentőség-teljes, mert egyike ama követelményeknek, amelyeket már régen támasztunk erdészeti főiskolánkkal szemben, amely azonban még mindig csak részben valósult meg.

A szakosztály *Thiel* dr. fent ismertetett határozati javaslatát elfogadta *Guttenberg* tanár azon pótlásával, hogy a kongresszus a gyakorlatban szolgáló mező- és erdőgazdák részére tartott továbbképző tanfolyamokban az illető oktatás rendszerének fontos és hatásos kiegészítését látja, ily tanfolyamok tartását tehát melegen ajánlja.

*

II. „A” osztály 2. tárgya: *Főiskolai képzettségű gazda- és erdő-tisztek kínálata mily viszonyban van a kereslettel és szükséglettel?*

Előadókként *Boettger* József dr. Windischgraetz hercegi jószágigazgató (Wien) és lovag *Egger-Möllwald*, a gazdatiszti egyesület titkára (Wien) szerepelt. Mindketten kizárólag az osztrák viszonyokat tartották szem előtt. Előadmányukból különösen az tűnik ki, hogy főiskolai végzettségű mező- és erdőgazdákban ott termelés van, ami leginkább annak tulajdonítandó, hogy a nagy kiterjedésű magánuradalmakon a középiskolai végzettségűeknek előnyt adnak.

Érdemleges tárgyalás alá egyébként ez a tárgy nem is került.

*

Szükséges-e a mező- és erdőgazdasági üzemek vezető tisztviselőitől kellő képe­­sítést törvényben követelni? Előadókként dr. báró *Haerdtl* Henrik, *Jaroschka* Oswald, *Schwarzenberg* hercegi jószágigazgató és *Guttenberg* Adolf lovag főiskolai tanár szerepeltek.

Mindhárom előadó megegyezik abban, hogy a mezőgazdaságnál a kellő képe­­sítésű tisztviselők alkalmazása, bár a gazdasági termelés emelése azt itt is felette kívánatos­­sá teszi, inkább a birtokos és szolgálatadó magánügye, és az állam beavatkozására nincsen ok. Ellenben az erdőgazdaság körében emine­­ns közgazdasági érdek, hogy nemcsak a vezető, hanem a kezelő állásokat is szakképzett tisztviselők lássák el, mert az erdőgazdaságban avatatlan kezek által elkövetett hibák évtizedekre hatnak ki és a termelés alapját, a talajt is tönk­­re­­tehetik, ami nem csupán a birtokos, hanem az erdő jóléti hatásának elmaradása következtében a közjónak is kára.

A szakosztály *Guttenberg* Adolf lovag következő határozati javaslatát fogadta el:

1. A VIII. nemzetközi gazdasági kongresszus szakképzettség nélküli vagy hiányosan képzett egyéneknek mező- és erdőgazdasági kezelési, sőt vezető hatáskörben eddig sokszor előfordult alkalmazását nagy hátránynak ismeri, melylyel az illető birtok jó kezelése, különösen azonban az erdő fenntartása a birtokos és a közgazdaság hátrányára kérdésessé válik és az uradalmi tisztviselők szociális helyzete alásüllyed.

2. A magánszolgálatban önálló kezelő vagy vezető állásban alkalmazott uradalmi tisztviselők képe­­sítésének kimutatását az állam csak akkor követelheti joggal, ha nagyobb erdők kezeléséről van szó, melyeknek jókarbantartása a közjó érdekében áll. Ezen követelménynek kiterjesztése a mezőgazdasági alkalmazottakra, tekintettel az illető birtokosok önrendelkezési jogának ezzel járó sérelmére s mert ebben az esetben a közérdek nem lép oly határozottan előtérbe, nem ajánlható. Ellenben meg kellene követelni a teljes szakképe­­sítés kimutatását mindazoktól, akiket az állam a gazdaság vezetésére vagy más, az erdő- és mezőgazdaság vagy kulturtechnika körébe vágó műszaki munkálatok végzésére alkalmaz vagy ily munkálatoknak magánfelek részére való végzésére felhatalmaz.

3. A VIII. nemzetközi gazdasági kongresszus igen kívánatosnak jelenti ki, hogy a földbirtokosok csak oly egyéneket alkalmazzanak birtokuk kezelésénél, akik erre az alkalmazásra képesítéssel bírnak; a gazda- és erdőtiszti egyesületek, valamint gazdasági és erdészeti egyesületek feladata volna minden eszközzel odahatni, hogy ez az elv az állások betöltésénél általánosan alkalmazásba vétessék.

4. A képesítés igazolása a hatáskörnek megfelelő mező- vagy erdőgazdasági tanintézet elvégzéséből és az elméleti és gyakorlati képzettséget bizonyító vizsgálat letételéből áll. Ily vizsgálatokról legcélszerűbben az állam gondoskodik vizsgáló bizottságok felállításával, melyek államérvényes bizonyítványokat állítanak ki.

5. Kívánatos, hogy nagy mező- és erdőgazdasági uradalmak kezelésénél, különösen azonban azok vezetésénél rendszerint csak főiskolai képzettségű szakemberek alkalmaztassanak, tehát olyanok, akik szaktanulmányaikat valamely mező- vagy erdőgazdasági főiskolán mint rendes hallgatók végezték.

*

Egyik további tanácskozási tárgy az erdő- és mezőgazdasági szakoktatásnak a népoktatással és az általános középiskolai oktatással való összekötése volt. Erről a tárgyról Jugoviz Rudolf erdőtanácsos, a brucki erdészeti felsőbb tanintézet igazgatója értekezett. Nem szorosabb értelemben vett szakképzést kíván a nép- és középiskolákban, hanem a mező- és erdőgazdaságra vonatkozó felvilágosító oktatást. Nagyban emelné ez a földmivelés feladatai iránt táplált értelmet. Ez az oktatás vagy külön szakférfiak útján, vagy ahol ilyen nincs, külön tanfolyamon kiképzett tanító, illetőleg tanári személyzet által történék.

Ily értelmű határozati javaslatát azonban a szakosztály nem emelte határozattá, hanem beható tanulmányozás végett bizottsághoz utalta, amely a legközelebbi nemzetközi kongresszusnak teendő előterjesztést.

*

A III. „D” szakosztály tárgyalásaiból a *tisztviselőkérdés* érdekel bennünket, annál is inkább, mert az egyik előadó magyar ember volt: *Rovara* Frigyes földbirtokos (Fél, Pozsony m.). Másik elő-

adóként *Fricke* eberswalde-i tanár szerepelt, a német uradalmi tisztviselői egyletek szövetségének elnöke.

Rovara Frigyes a magyar gazdatiszti törvényt ismerteti, amelyhez hasonló külföldön nincsen. A gazdatiszti osztály további kívánságait a nyugdíjügy, a czimkérdés és a szolgálati pragmatika rendezésében jelöli meg.

A másik előadó, *Fricke*, szintén a nyugdíjkérdés rendezését sürgeti, egyebekben azonban úgy mint *Rovara*, kizárólag a gazdatisztek ügyeivel foglalkozott.

Ugy szintén a *munkáskérdés* is kizárólag a mezőgazdasági munkások szempontjából tárgyalatott; az erdőmunkáskérdés nem került szóba.

Méltán leköthetik figyelmünket a havasi gazdálkodásra vonatkozó tárgyalások, annál is inkább, mert hazánkban is reátereltetett a közgazdák figyelme a havasi legelőkre, melyeknek erdészeti kezelésben és felügyelet alatt való tartása kiváló érdeke a hegyvidéki erdőgazdaságnak.

A havasi legelő javításának eszközeiről *Moos* János tanár (Zürich) és *Paufler* F. mezőgazdasági vándortanító (St. Michele) tartottak előadást.

Moos elsősorban a havasi gyomok irtásáról beszél s ezeket gyakorlati szempontból magról és gyökérről szaporodókra osztja. A magfejllesztés feltételei a havasok magas fekvése és ebből folyó rövid tenyészideje mellett nem lévén mindig meg, sok növény, amely alacsonyabb fekvésű helyeken főként magról szaporodik, a havason gyökerei útján tartja fenn faját, még pedig sokszor bámulatos szívóssággal. A magról szaporodó gyomok irtása egyszerűen abból áll, hogy azok virágzáskor, de mindenesetre a termés megérése előtt lekaszáltatnak. Ily magról szaporodó havasi gyomok a kóró-félék (*Cirsium spinosissimum*, *arvense* és *lanceolatum*, *Carduus nutans*), továbbá *Senecio cordifolius*, a csalán stb.

Sokkal nagyobb fontosságú, bár egyuttal nehezebb feladat a havason a gyökérről szaporodó gyomok irtása. A kiszántás és a gyökerek kiszedése természetesen szóba sem jöhet, de különben sem vezetne célhoz, sőt ellenkezőleg: a földben maradó sok apró gyökérrészből csak annál több önálló növény fejlődne. Legveszélyesebb

ily havasi gyom a *Rumex alpinus*, amely minden jó takarmánynövényt nagy területekről kiszoríthat. A gyomok irtása annál fontosabb, mert éppen a havasnak legjobb talaju részeit foglalják el.

Mélyfekvésű helyeken a *Rumex* kipusztítására a legjobb mód 3—4 éven át burgonyát termelni az ellepett helyeken s emellett a jelentkező gyomot idejekorán kigyomlálni, a tulajdonképeni havason azonban ez a módszer természetesen nem alkalmazható. Ily helyeken nem tehetünk mást, minthogy a gyomlepte helyeket ismételten kaszáltatjuk, végül pedig legettetjük. Az állatok felhajtása után, amidőn a *Rumex* már nagy leveleket hajtott, rögtön lekaszáltatjuk és a talajt jó fűmagkeverékkel bevetjük. A gyorsan kisarjadó Rumex-leveleket csakhamar ismét le kell kaszáltatni, még mielőtt a gyökérzetbe tápanyagokat szállíthattak. Ezt az eljárást a nyár folyamán 4-szer, sőt 5-ször kell ismételni, ami a gyökérzetet végre kimeríti. A nyár vége felé, amikor az elvetett fűmagból kelt gyepe megerősödött, a legelő állatokat is oda-terelhetjük, melyek a többivel együtt most már a gyengébben fejlődő Rumex-leveleket is lelegelik. Ezt az eljárást célszerűen kiegészíti a Thomas-salakkal való trágyázás, amely a jó fűfélék megerősödését lényegesen elősegíti. A földolog mindemellett a kellő kitartás és rendszeresség. Aki csak egy-kétszer kaszáltatja a gyomot és az irtást nem folytatja a teljes eredmény eléréséig, az jobban teszi, ha el sem kezdi a gyomirtást. Sajnos, hogy sok havason hevernek emiatt kihasználatlanul a legjobb talaju részek.

A *Rumex*-szel együtt a többi gyomok is eltűnnek s rendszeres trágyázás mellett, amidőn t. i. a trágya nem gyűl össze egyes helyeken, hanem a soványabb részeken szétterítettik, egyáltalában nem hatalmasodnak el a gyomnövények.

Ahol jótalaju sík, vagy igen szelíd lejtésű havasrészeket foglal el, ott a *törpefenyő* is lehet havasi gyom. Irtásánál azonban megfontoltan kell eljárni. Meredek oldalakon, törmelékes helyeken a törpefenyőt irtani határozottan káros.

A *törpeboróka* bátran irtható, ugyszintén a *havasi éger* is, ahol nem tölt be különleges védelmi szerepet, mint meredek, csuszamlásra hajlandó hegyoldalokon, vízfolyások mentén stb. *Hanga, alpesi rózsa, áfonya* erős kaszákkal vágható le és sikeresen küzdhetünk ezek ellen Thomas-salakkal való trágyázás útján is

Nagyon kifogásolja előadó a havasoknak tullegeltetését, amidőn t. i. több szarvasmarhát hajtanak fel, mint amennyi ott táplálékot találhat. A kiserkenő fünek folytonos levágása rendkívül gyöngíti a fanövést s végül valósággal csak földet eszik az éhező marha, kisebzett szájjal. Emellett éjjel-nappal lábon van, mert csak így lakik némileg jól, kitapossa a legelőt stb.

Igen fontos a legelőnek tagokra való osztása és azok felváltott legeltetése. Felhajtás után a legjobban trágyázott részekre hajtandó a marha, ahol a fű már eléggé kifejlődött, azután sorra kerülnek a sovány, sörteszerű füvel borított részek, amelyek fütermését később, annak teljes megkeményedése után a marha egyáltalában nem enne meg s csak legutoljára a magasabb részek jó fütermése.

A havasok termőképessége lényegesen emelhető czélszerű trágyázás által. Evégből gondoskodni kell megfelelő istállókról, amelyekben az állatok éjjeleznek, hogy a trágya összegyűjthető s azután a havason tervszerűen szétteríthető legyen, mely célból trágyahordó utak is készítenődök. Ugy szintén a delelőhelyek trágyája is szétosztandó, nehogy tultrágyázott, a fellépő gyomnövényzet miatt ártalmas helyek keletkezzenek. Az istállótrágyát általában jól szét kell osztani, nehogy egyoldaluan tulságos nitrogéntrágyát nyujtsunk a legelőnek, amely egyéb trágyaanyagok hiányában nem értékesíthető kellően a növényzet által. Ahol Rumex, csalán kövér földet jelez, ott nem szükséges trágyázni, legfeljebb Thomas-salakkal.

A műtrágyák is kiválóan emelik a havasok termőképességét. Így pl. egy hektár havasi rét (1280 m magasság), amely trágyázás nélkül 4100 kg szénát adott, 1000 kg Thomas-salakkal való trágyázás után 9000 kg szénát termett. A 4900 kg többlet pénzértéke 294 frank, a trágyázás költsége 60 frank, a tiszta többlet 234 frank.

Végeredményben előadó a havasgazdálkodási ismereteknek a nép között való intenzív terjesztését ajánlja vándortanítók, téli tanfolyamok és havasgazdasági iskolák útján.

Pfautler F., a havasjavítás kérdésének másik előadója általánosságban tartott bevezetés után következő eszközöket ajánlja:

1. Pontos statisztikai adatgyűjtés a havasi legelők kiterjedé-

séről és gazdasági állapotáról, különös tekintettel a növényzet minőségére.

2. A havasok javításának lehetővé tétele községi és közbirtokossági havasokon, azok jogi viszonyainak rendezése és havas-törvények vagy havasrendtartások hozatala által.

3. Gyakorlati és elméleti képzettséggel bíró havasfelügyelők alkalmazása, akik a havasi üzemet, valamint a havasok ápolását és trágyázását ellenőriznék.

4. A havasok állami szubvencionálása.

5. A havasi takarmánytermesztés előmozdítása, havasi kísérleti telepek létesítése és a havasi magtermelés terjesztése által.

6. A havasjavítások előmozdítása, különösen elmocsarasodott havasokon.

*

Igen érdekesek a következő tárgyra vonatkozó előadmányok is.

Havasi legelő és havasi erdő; ezek gazdasági jogosultsága, czélszerű elhatárolásuk, egyik üzem átalakítása a másikra. Előadók Goethe Károly cs. kir. erdőfelügyelő (Admont) és Hübner Ferdinánd igazgató (Kleingmain, Salzburg).

Goethe Károly előadmányában hangsúlyozza a havasi legelőgazdaság nagy fontosságát a hegyvidéki lakosságra nézve, miért is annak fejlesztésére minden rendelkezésre álló eszközt meg kellene ragadni, nevezetesen pedig iskolákban, tanfolyamokban, népszerűen oktató iratokban a havasgazdálkodás helyes elveit hirdetni kell.

Ennek során elejét kellene venni annak az általános törekvésnek, mely a hegyvidéki népnél általában tapasztalható, hogy t. i. legelőjét az erdő rovására kiterjeszteni kívánja, pedig kétségtelen, hogy a bár kisebb, de jól gondozott havasi legelő nagyobb értékkel bír, mint a nagyterjedelmű, de elhanyagolt legelő. Ha a legelő leromlott, nem annak minőségét igyekeznek a nép javítani, hanem csupán a terjedelmét. (Akárcsak nálunk! Szerk.) Az ily czélú erdőpusztításnak legfeltünőbb nyomai a fatenyészet felső határának tetemes leszorításában nyilvánulnak meg. Pedig bizonyos határon túl maga a havasgazdálkodás látja kárát az erdőpusztításnak. Az erdő természetes takarója a magas hegység meredek lejtőinek s a közöttük fekvő legelőknek, havasi épületeknek, a közlekedési eszközöknek és az alantabb fekvő völgytájnak

a legtermészetesebb és leghatásosabb védelmet nyújtja az elemeknek éppen a magas hegységben oly pusztító mértékben nyilvánuló hatalmával szemben. (Hó és kőlavínák, csuszamlások, szélvész, csapadékok stb.) Az erdőből fedezi a havasi gazda szükségletét épület- és tüzfában, az erdő mérsékli a csapadékok pusztítóan gyors lefolyását. Az Alpesebben folyó erdőpusztítás szomorú következményei a múlt század 80-as évei óta fokozatosan emelkedő erővel fellépő árvizkatasztrófák.

A faszükséglet emelkedésével és a közlekedési eszközök további kifejlődésével ezen havasmenti erdők fahozama, amely ma sok helyen hozzáférhetetlenség miatt még csekélyértékű, számottevő értékkel fog birni.

A havasmenti erdők állománybeli és gazdasági viszonyainak kielégítő javulása a havastulajdonosok saját elhatározásából alig várható. Hiányzik ehhez az akarat, a képesség és az anyagi erő egyaránt, amely a későn jövedelmező befektetésekhez szükséges. Ezért s mert a havasmenti erdők állapota nemcsak a havasbirtokos, hanem a közjó érdekében is javítandó, az állam feladata volna ily javításokat keresztülvezetni, támogatni vagy legalább is azokat vezetni. Ez természetesen csak a kellő törvényes alap és nagy pénzösszegek birtokában lehetséges, amint pl. Franciaországban vezettek keresztül a múlt század közepén ilyenmő nagyszabású munkálatokat.

A munkálatoknak elsősorban arra kellene irányulnia, hogy a fatenyészet ismét feltolassék, a havasmenti erdők jobb karba hozassanak és mindennemű káros befolyás ellen eredményesen megvédessenek. Emellett természetesen a legelőnek alkalmas helyek ezen hivatásuknak megtartandók.

Legnehezebb a havasmenti erdő és a havasi legelő rendbehozatala ott, ahol az erdő foglalja el a legelőnek való területeket, a feltétlen erdőtalajok pedig famentes legelőt alkotnak. (Itt természetesen mindig a havasi legelők azon részéről van szó, ahol fatenyészet még egyáltalában lehetséges.) Ily esetben az erdő és legelőgazdaság érdekeinek különösen élesen megnyilatkozó összefüggését másként el nem lehet kerülni, mintha egyetértően, vagy hatósági közreműködéssel megállapítjuk és állandósítjuk az erdőnek, illetőleg legelőnek fenntartandó vagy azzá átalakítandó része-

ket. Megkönnyíti az eljárást, ha emellett csak a talajviszonyokra kell tekintettel lenni és jogi kérdések (pl. szolgalmak) nem játszanak közre.

Semmiesetre sem történhetik az erdő- és legelőelkülönítés a havasokon általános sablon szerint. Helyesen, minden irányban a lehetőség szerint megnyugtató módon e felett csak esetről-esetre a helyszínén, a talaj, fekvés és lejtviszonyok gondos mérlegelése alapján lehet határozni. Általánosságban mégis irányadó, hogy legelőül a jobb, mélyebb talaju részek, a szelidebb lejtők, a kevésbé köves és sziklás helyek, főként pedig a jó gyepvel borított fennsíkok és katlanszerű bemélyedések tartandók fenn, míg az erdősités meredekebb és kövesebb részére szorítandó, amelyek rossz legelőt adnak vagy védelmi okokból erdősitendők.

A mérlegelésnél kétes jellegűnek talált részek művelési ágának eldöntésekor aztán megfontolás tárgyát képezheti, vajjon van-e az illető havasok közelében oly erdő, amelyből azok faszükségletüket fedezhetik s másrészt általában elegendő-e az illető vidék legelőterülete vagy sem? Ehhez képest azután a kétes részleteket vagy erdőnek, vagy legelőnek jelöljük ki.

A fatenyészet határán belül lévő egész havasok beerdősítése csak igen kivételesen lehet jogosult, ha azok kopárosodásnak indultak, sekély talajuk, rossz fűvet teremnek s a javításukra fordított költségek aránytalanul nagyok és sikerrel nem kecsegtetők volnának. A fatenyészet határán belül fekvő havasok védelme érdekében igen kívánatos, hogy azok felül erdő által határoltassanak. Ha ilyen nincs és esetleg egyébkint is kevés az erdő, akkor ily felső erdőhatár létesítése még aránylag jobb legelőterületek beerdősítése árán is indokolt lehet.

Ahol az u. n. havasgazdálkodást alantabb fekvő területeken, tulajdonképeni gyeplegelő nélkül, főként erdei legeltetés alakjában üzik, ott ezt az erdőre és a gazdára, illetőleg állattulajdonosra egyaránt áldatlan állapotot, ha lehet, úgy szüntethetjük meg, hogy a legeltetési jogosultságok meglévő, vagy még csak létesítendő havasi legelőkre utaltatnak; ekként a legelőszükséglet is jobban kielégíthető és az erdőgazdaság is megszabadul nyomasztó terhétől.

Az erdő- és legelőelkülönítés keresztülvitelének első feltétele a szükséges törvényes alap létesítése, de ha a felmerülő gazda-

sági és technikai kivánalmaknak mindenkit lehetőség szerint kielégítő módon akarunk megfelelni, szükséges az is, hogy e mélyreható és következményeiben súlyos kérdés felett oly személyek döntsenek, kik nemcsak a szükséges tárgyilagossággal, szak-képzettséggel és tapasztalattal bírnak és a hegyvidéki lakosság, különösen pedig az illető vidék gazdasági viszonyaival, szükségleteivel és kívánságaival tisztában vannak, hanem arra is képesítvük, hogy az erdőfenntartásnak a közérdek szempontjából való szükségességét is belátják és annak érdekeit kellően megvédik.

Az erdő- és legelőelkülönítés keresztülvitelére vegyes bizottságok volnának előadó szerint alakítandók havasgazdasági és erdészeti szakértőkből, az állami erdőfelügyeleti szervek bevonásával, mely bizottságokat a helyi viszonyokat ismerő bizalmi-férfiakkal lehetne kiegészíteni.

Az ezen bizottságok által a helyszínen kijelölt és jogerőssé vált elkülönítési vonalak fel volnának mérendők és állandósítandók.

Az erdő- és legelőterület ily értelemben való célszerű elkülönítése esetén egyfelől eddigi legelőterületeket erdősíteni kell, másfelől erdőt kell legelővé átalakítani. Az előadó tapasztalata szerint a fatenyészet határán belül fekvő havasterületek, ha tilalmaztatnak, igen gyorsan bevetődnek természetes uton, nagyobb nehézségek tehát csak ott merülnek fel, ahol a bevetést eszközölő idős faállomány nincsen a közelben. Ez utóbbi esetben gyakori utánpótlások, esetleg havasi égerből, törpefenyőből, borókából, havasi fűzből álló védőállományokat kell előzetesen létesíteni.

A megtelepített fiatalost természetesen hathatósan meg kell védeni a legelő-állatok és a vadállomány károsításai ellen.

Előadó szerint nehezebb feladat az erdőből jó legelőt alakítani. A faállomány kihasználása, enyhe lejtű helyeken a tuskók irtása és az így keletkező gödrök kiegyengetése, a hulladék elégetése és a hamunak trágyaként való felhasználása nem mindig elegendő a legelőterület előállítására. A jó gyeplétesítés végett célszerű trágyázásra és fűmagvetésre is sokszor szükség lesz, s ott, ahol az erdő tarolása után a gyomnövények, különösen a hanga és áfonya teljesen ellepi a területet, a talaj erős legeltetése, dusabb trágyázása, sőt esetleg többszörös megmunkálása és bevetése szükséges, hogy az átalakítás teljes legyen.

Az erdőállomány lehető védelme érdekében egyes erdők irtása csak akkor és oly mértékben engedhető meg, amikor és amily mértékben az erdősitésre kijelölt havasrészek tényleg teljes sikerrel beerdősítették, máskülönben nagyon lehet tartani attól, hogy az erdőirtás ugyan megtörténik, az erdősités azonban folyton elodáztatik vagy teljesen elmarad.

Előadó határozati javaslata a következő volt: A havasi gazdálkodás fontosságára és annak az erdőgazdasággal fennálló kapcsolatára stb.-re való tekintettel a kongresszus szükségesnek tartja, hogy törvényhozási uton oly szervezetek és eszközök alkottassanak, amelyek az erdő- és legelőterületnek czélszerű és állandó elkülönítését az Alpokban lehetővé teszik és arra valók, hogy ne csak a havasi gazdálkodást egészben véve emeljék, hanem különösen a hegyvidéki nép körében az észszerű legelő- és erdőgazdaság iránti érzéket növeljék.

Lényegesen más szempontból tárgyalta ugyanezt a kérdést a másik előadó: Hübner Nándor, aki mint mezőgazda kevésbé méltányolja az erdőnek a magashegységben birt védelmi szerepét.

Előadmányának bevezető részében reámutat azokra az ellentétekre, amelyek a havasi gazdálkodásra nézve mező- és erdőgazdák között fennállanak. Az erdész az erdőtörvény által körülzárt védelmi állásából és kísérve a közvéleménynek az erdő iránt érzett rokonszenvétől, harczol a maga nézetéért, míg az „agráriusok“ a törvényes alapot és a közvélemény hajlamát nélkülözik. Hangsúlyozza a kölcsönös megértés szükségességét és ebből a szempontból e tárgynak a nemzetközi kongresszuson való felvetését melegen üdvözli.

A tanácskozás tárgyát képező kérdés elsősorban az erdő- és havasi legelőüzem gazdasági jogosultságára vonatkozik. Előadó úgy véli, hogy ebben a tekintetben a havasi legeltetés kérdéses nem lehet, mert míg az erdőgazdaságban működő tőkék kamatozási százaléka 2—3, addig a jól vezetett havasgazdaságok kimutathatóan 8—16%, sőt ennél is nagyobb jövedelmezőséggel bírnak.

Ily körülmények között csodálkozik előadó, hogy vannak az erdő iránt rajongó emberek, akik az Alpesek völgyeit megszakítás nélküli erdőrengetegekbe szeretnék átalakítani. Elismeri azonban, hogy az erdő nagyfontosságú közvetett s részben közvetlen kulturális

hivatást tölt be s ezért oly mértékig megőrzendő, hogy e hivatásának megfelelhessen. Sőt addig, amíg az emberiség szükséglete mást nem kíván, ennél nagyobb terjedelemben is helyén lehet, de szükség esetén az u. n. feltétlen erdőtalajra kell visszavonulnia. Ebből kiindulva helyteleníti, ha magánosok, sőt az állam is alpesi parasztbirtokokat erdősítés vagy vadászterület nyerése végett összevásárolnak.

Eszerint csak a feltétlen erdőtalajon kell arról gondoskodni, hogy az erdő állandóan fenntartassék. Hogy mit értsünk feltétlen erdőtalaj alatt, annak megállapítására az előadó, mint mezőgazda nem vállalkozik, hanem az erdészeti irodalomra utal. A nem feltétlen erdőtalaj a havasgazdálkodásnak a szükség szerint való kiterjesztésére legyen felhasználható, ami pedig havas, az maradjon annak, ha t. i. erre a célra tényleg alkalmas. Arra nézve pedig, hogy mi értendő havasi legelő alatt, előadó a következő meghatározást ajánlja: Havasi legelő alatt mindazok a területek értendők, amelyek havasi, illetőleg havasalji (subalpin) legelő-takarmánynövényekkel benőttek és időszaki nyári legeltetés útján hasznosíthatnak.

A havasi erdő- és legelőelkülönítésnél előadó a feltétlen erdőtalajok, a feltétlen legelő-talajok és azon területek elkülönítését és külön törzskönyvelését kívánja, amelyek egyaránt szolgálhatnak erdőnek vagy legelőnek. (Gyakorlatilag ezek csak a nem feltétlen erdőtalajjal bíró erdők és esetleg egyes silányabb, időleges beerdősítés útján javítandó legelőrészek lehetnek.)

Ettől a hármas beosztástól eltekintve azonban előadó a havasi erdőt még más szempontból is osztályozza; a szóbanforgó magashegységi erdő t. i. előadó szerint lehet összefüggő nagy erdőterület, amely önálló, a havasgazdálkodástól független üzemben áll (Alpenwald), vagy függeléke a havasi gazdaságnak és ennek szolgálatában áll (Alpwald). Ez az erdő hivatott arra, hogy a havas faszükségletét fedezze, védelmet adjon esetről-esetre az állatoknak stb. Ez tartozéka a havasnak és attól jogi vagy gazdasági tekintetben, bár feltétlen erdőtalajjal bíró részeket is tartalmazhat, előadó szerint czélszerűen el nem választható. Az erdő fenntartása itt a fiatalosok kellő védelmére szorítkozik, de előadó szerint ez körülzövekelés által a terület tilalmazása nélkül is elérhető.

Elismeri azonban előadó, hogy sok oly elhanyagolt, benőt havas van, ahol a legelő állat az erdőben több táplálékot talál, mint az egykori legelőn. Ily esetekben az erdő és legelő elkülönítése és utóbbinak karbahozatala nagyon szükséges. Ha ezen elkülönítés során, amely esetleg törvényes kényszer útján is eszközlendő, oly nagyobb erdőterület hasítható ki, amely önálló kezelésre alkalmas, úgy ez a havasgazdálkodástól függetlenítendő, míg a havas szükségletét fedezni hivatott erdőrészek ezzel kapcsolatosak maradnak.

Arra nézve, hogy mit tart szerző erdőként fenntartandónak, az előadvány további szövege közelebbi, s a bevezetés után szinte meglepően kielégítő felvilágosítást ad. Eszerint az erdő- és legelő-elkülönítésnél a legelőnek a legjobb fütermő, sik vagy csekély lejtésű veszélytelen területek tartandók fenn, míg az erdő az u. n. feltétlen erdőtalajra utalandó, tehát arra a területre, mely ebben az alakban biztosítja a lehető legnagyobb tartamos jövedelmet, továbbá a meredek, sziklás vagy csuszamló hegyoldalak, azután a fatenyészet legfelső határán lévő erdőöv, amely kőgörgeteg, sziklaomlás, hólavina ellen védi az alatta fekvő legelőt, a szélfogó pászták, árkok lejtjei, vadpatakok partjai. Ha ezek a területek nem biztosítanak a havas faszükségletét, további erdőterületek is ilyenekként fenntartandók, sőt az erdő oly félreeső, könnyen meg nem közelelhető fekvésekben is megóvandó, amelyek bár legelővé átalakíthatók volnának, ezidőszerint erre a célra még nem szükségeltetnek. Előadó hangsulyozza, hogy a véderdők még áldozatok árán is jó karban tartandók.

Ezek alapján Hübner 1. állandóan fenntartandó erdőterületet, mint véd- és szükségleti erdőt, 2. állandó legelőterületet és 3. esetleges erdő- vagy legelőterületet különböztet meg, amely utóbbi a szükséghez képest ezt vagy azt célzt szolgálja és pl. a svájci Wytweide nevű legelőerdő alakját öltheti, tehát ha erdő is, nincs elvonva a legelőhasználattól.

Ha már most a kormányzat az alpesi művelési ágak elkülönítésére törekszik, úgy az állandó erdő- és legelőterületek kijelölésén kívül az lesz a feladata, hogy a művelési ágbeli változást hatósági engedélytől tegye függővé.

A havasgazdasági törvények példajaként előadó ismérteti a

salzburgi ily törvényt, amelyet olvasóink Sebess Dénes dr.-nak az Erd. L. f. évi IV. füzetében megjelent cikkéből már ismernek.

Az erdőnek legelővé való átalakításáról és viszont silány legelők erdősítésének technikai kiviteléről mondottak közül csupán azt emeljük ki, hogy elkopárosodott legelők erdősítésétől eltekintve, az erdőirtást és jó legelővé való átalakítást Hübner is a nehezebbik feladatnak tartja. Az erdő bevetődés, tuskó- és gyökérsarjak útján szivósan igyekszik megtartani az egyszer elfoglalt területet. Erdőirtást csak akkor kellene eszközölni, ha legelőterületre tényleg szükség van, a hiányon nem lehet a meglévő legelő javításával segíteni és ha az illető irtandó terület tényleg nem feltétlen erdőtalaj. A havasi gazdálkodásra csak kevésbé alkalmas, vagy éppen alkalmatlan területet irtani vétek. Sajnos, hogy e téren sok hibát követnek el és a legelőgazdaság nyitját mindig új és új területek irtásában keresik, míg a régebbi legelők elkopárosodnak vagy elvadulnak. Persze, ezek karbantartása fáradságot és költséget okozna, míg az erdőirtás a feladásból még hasznot is ígér! De az új terület ismét elvadul, benő, úgy hogy végre csupa elhanyagolt oly területtel állunk szemben, amelyek sem erdőnek, sem legelőnek nem mondhatók. Ezt a rablógazdaságot előadó szerint szigorú rendelkezésekkel meg kellene akadályozni.

Végül előadó sajnálja, hogy vadászati célokra annyi havast vásárolnak össze, Ausztriában amelyek gazdasági tekintetben meddőkké válnak.

A benyújtott határozati javaslat erdőgazdasági tekintetben csak annyiban bír jelentőséggel, hogy általában a havasi gazdálkodás javítását sürgeti.

A kongresszus úgy Goethe, mint Hübner javaslatait határozattá emelte.

*

A kongresszusnak egyik további tárgya a *havasi legelők rendeltetésüktől való elvonásának okairól és az ellene való védekezés módjairól* szólt. Előadmányt e tárgyról Pantz Nándor lovag nyújtott be.

Az alpesi legelőket eredeti rendeltetésüktől két ok vonja el: a vadászat és a faüzérkedés. Az osztrák Alpokban igen nagy havasi legelőket vásárolnak össze az erdőtulajdonosok abból a

czélből, hogy ezzel vadászterületeiket nagyobbítsák és a legeltetésnek tetemes mérséklése vagy teljes beszüntetése által a vadtenyésztést, vagy amint az előadó találóan megjegyzi, legtöbb esetben a vad*t*enyésztést elősegítsék. Ez egyik oka annak, hogy az alpesi legelők az állattenyésztés terén fontos hivatásuknak ma már nem felelhetnek meg oly tökéletesen, mint hajdan, amikor többnyire nagyobb parasztbirtokok tartozékai vagy közbirtokossági tulajdonban voltak.

A havasokat másfelől faüzérek is vásárolgatják, ha hozzájuk idős és középkorú erdők is tartoznak, amelyeket kiméletlenül kitermelnek. A havas ekként termőképességének leghatásosabb védőjétől fosztatik meg, de rendszeres művelésével az új tulajdonosok, a faüzérek, akik a fakészlet lepusztításával már jó haszonra tettek szert, nem is sokat törődnek. Benőtt, kőgörgeteges, elvadult területek származnak ekként, amelyek tejgazdaságra már nem alkalmasak s csak ökrök, kecskék és juhok legeltetésére használhatók.

A vadászterületek tulságos kiterjesztése ellen előadó szerint az segítene, ha az eladósodott, tehát közelebbről eladásra kerülő havasbirtokokat az illető tartomány, község vagy közbirtokosság (szövetkezet stb.) venné meg. Nagy eredményt azonban ezáltal elérni nem igen lehet, mert hiányzik többnyire a kellő anyagi erő.

A hatékonyabb eszközök már a magánjog sérelmével járnak; így annak törvényben való kimondása, hogy havasok csak a völgyben fekvő belsőséggel együtt adhatók el, amely módszer azonban még mindig nem nyújt kellő biztosítást, mert a vadászszenvedélynek hódoló nagybirtokosok szükség esetén ettől az áldozattól sem riadnának vissza, bár a vidék elnéptelenedéséhez is vezetne. Még gyökeresebb módszerhez nyult a salzburgi havasi törvény, kimondván, hogy a meglévő havasok állattenyésztési rendeltetésüknek fenntartandók; a művelési ágban való változás hatósági engedélytől van függővé téve.

A vadászati jog terén a vadászat teljes felszabadítása vagy a saját vadászati jogok felfüggesztése kínálkoznék hatásos eszközként, ha jogilag keresztülvihető volna. Előadó belátja, hogy ez nem lehetséges, ellenben lehetségesnek tartja, hogy új saját vadászati jogok létesítése és a meglévők bővítése törvény útján eltiltassék.

A faüzérek általi havaspusztításokkal csak futólagosan foglalkozik az előadó, üzemtervszerű kezelést követelve a havasokkal kapcsolatos erdőkben.

*

Az 5. szakosztályban *Decombes* Pál (Bordeaux) a hegységek szabályozásáról szolt, értve ezalatt a vadpatakok szabályozását és vízkörnyékük erdősítését. A franciaországi ezirányu tevékenységet ismertette. Határozati javaslatában megállapítja, hogy minden nemzetnek küzdenie kell az erdők irtása és pusztítása ellen. Bármily különfélék legyenek azok az eszközök, amelyek a helyi szokásokhoz és viszonyokhoz képest e célból alkalmazásba vehetők, mégis az állami hatóságok közreműködése és a magánkezdeményezés mindenütt hatalmas tényezőkként jelentkeznek. Mondja ki a kongresszus, hogy mivel a természetes növénytakaró visszaállítása a hegyvidék jólétére éppen oly fontos, mint az Alföld biztonságára, minden módon oda kell törekedni, hogy az erdők pusztulásának gát emeltessék és a hegyoldalak a növényzet természetes védelmében újból részesüljenek.

Ezt a határozati javaslatot a szakosztály egyhangulag elfogadta.

(Folyt. köv.)

Az adóreform további fejleményei.

Az adóreformról a 3. füzetben közlöttek kiegészítéséül a következőkről számolhatunk be. Az erdőgazdaságot közelebbről érdeklő adójavaslatok közül a földadóról szolt úgy a képviselőház, mint a főrendiház letárgyalta, anélkül, hogy azon itt felemlitendő változás történt volna. A képviselőház letárgyalta továbbá a kereseti adóról szolt törvényjavaslatot is, de a tárgyalás nem tisztázta azt a kérdést, amelyet ugyan nem magának a törvénynek, hanem az indokolásnak szövege vetett fel, hogy t. i. a donga- stb. készítés, szénítés és a saját termékeket feldolgozó fűrészüzem kereseti adó alá esik-e vagy nem.

Több sikerről számolhatunk be a jövedelmi adó tekintetében, amelynek tárgyalásánál az erdőgazdasági szempontok több oldalról helyes megvilágítást nyertek.